

Posudek na bakalářskou práci

Pohořelá, Adéla. Voda, která hýbe světem. Etnografie infrastrukturního systému obyvatel Sklepné. Praha 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

Vedoucí práce: Mgr. Hedvika Novotná

Oponentka práce: Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D.

Práce Adély Pohořelé se tematicky a teoreticko-metodologicky zaměřila na téma, které je v kontextu dnešní české antropologie zatím spíše unikátní, a tím jsou infrastruktury jako socio-technické systémy - fyzické asambláže a média cirkulace materiálů, ale i sociálních a politických vazeb, hodnot, imaginací atd. Už touto volbou studentka prokázala velkou odbornou znalost a orientaci v současné antropologii.

Výchozím bodem jejího bádání bylo pátrání po způsobech zásobování pitnou vodou mezi obyvateli malé jihoslovenské vesnice Sklepná, která nemá funkční vodovod. Jak bylo zmíněno, teoreticky se opřela o koncept infrastruktur, nezůstala tedy zdaleka na úrovni popisu toho, kde a jak si obyvatelé Sklepné obstarávají pitnou vodu, ale sledovala, „vztahy mezi různými aktéry, které se kolem každodenního zásobování se pitnou vodou ukazují“ a „materialitu, technologie a praxe kolem pitné vody a jejího pohybu“ (s. 10). Metodologicky pak postupovala v souladu s touto teorií – následovala síť, vazby, pohyby všech aktérů, lidských i nelidských, kteří do jejího výzkumného tématu vstoupili a ukázali se být z hlediska infrastruktur podstatní. Obec Sklepná, její obyvatelé, místní studny a nefunkční vodovod tedy byli jádrem jejího bádání („místem střetávání“, s. 10), které se postupně rozprostřelo dál za hranice obce v prostoru i čase.

Práce je výjimečná velkou etnografickou citlivostí, reflexivním přístupem a schopností autorky překračovat samozřejmé a prvoplánové interpretace. Velice obratně pracuje s kontextualitou narativů i praxí, s nimiž se v terénu setkávala, a upozorňuje, že funkčnost/nefunkčnost infrastrukturních systémů je záležitostí proměnlivou a stále znovu vytvářenou, stejně jako jsou situované a proměnlivé představy a praxe, ustavující, zda je voda (ne)pitná, (ne)kvalitní, (ne)dobrá atd. Ukazuje, že pohyb vody není umožňován/znemožňován jen materiálními infrastrukturními prvky (studny, čerpadla, domácí čistírny vody, vodovody, kanalizace, lahve, prameny, silnice, automobily atd.), ale též sociálními infrastrukturními sítěmi (známí, příbuzní ...), fyzickou způsobností aktérů (dojít k prameni, rozpoznat chuť vody ...) či politickým kontextem. Detailně a etnograficky přesvědčivě tak vykresluje komplexní socio-materiální infrastrukturní systém, který teprve

jako celek umožňuje (nebo také komplikuje, podmiňuje, znesnadňuje...) proudění pitné vody v obci Sklepná.

Jediným lehce diskutabilním bodem je dle mého názoru autorčino rozhodnutí, že nebude na základě absence vodovodu a kanalizace v obci přemýšlet o obyvatelích Sklepné jako o marginalizovaných (s. 78). Nechci tvrdit, že marginalizovaní jsou a že je vodovod absolutní normou, to v žádném případě; samozřejmě chápu její argument, že absenci vodovodu (či jiných infrastruktur) nemůžeme automaticky považovat za marginalizující - ovšem problém je, že přinejmenším někteří aktéři dle citací v kapitole 5.1. určitou míru marginalizace pociťují (pocity bezmoci, bezvýznamnosti, závislosti). Zdá se mi tedy, že analyticky zcela odmítnout koncept marginalizace znamená, že autorka nebere v potaz některé aktéřské výpovědi.

Adéla Pohořelá napsala jednoznačně skvělou práci. Právě proto si dovoluji na závěr drobnou připomínku, která má sloužit čistě jako podnět k přemýšlení a rozhodně není kritikou. Autorka se především v souvislosti s absentující kanalizací a nedostavěným vodovodem v obci dostala do blízkosti poměrně zásadního tématu, a tím je legislativa, která do „(ne)proudění vody“ rovněž výrazně zasahuje. Byť v práci nechybí zmínky o zákonných normách (např. poznámka 4), bylo by pro hlubší ukotvení studie zajímavé legislativu týkající se vody sledovat a považovat ji za součást studovaného infrastrukturního systému. Ze stejných důvodů by stálo za to důsledněji pátrat po příčinách absence vodovodu a kanalizace v obci, a to jak ve vztahu k místní vodárenské společnosti (která rozhodně vodu nevlastní, jak autorka tvrdí na s. 79), tak k možnostem financování velkých, infrastrukturních staveb.

Jak je z posudku zřejmé, práci považuji za vynikající, výrazně převyšující standard bakalářských prací. Adéla Pohořelá prokázala výjimečnou schopnost pracovat s teoriemi, pohybovat se v terénu a především myslet tvůrčím, neotřelým způsobem. Po formální stránce je práce až na drobné překlepy v pořádku. Navrhuji ji proto hodnotit jako jednoznačně výbornou.

Otázka k obhajobě: Ačkoli se zdá, že je text ovlivněn teoretickými východisky STS a ANT, v literatuře se prakticky se žádnou publikací tohoto zaměření nesetkáváme. Mohla by to studentka vysvětlit?

V Brandýse nad Labem

30. 8. 2018

Markéta Zandlová